

Srce Balijsa utripa vse hitreje

Kot v filmu *Po poti Julie Roberts v indonezijsko mestoce Ubud, kjer se prepletata skokovit napredek in tradicija*

Po dveipolurnem letu iz Singapurja me moderno in novo letališče v Denpasarju pričaka polno taksistov. Odkar je Julia Roberts v filmu *Jej, moli, ljubi* širšemu svetu predstavila Bali, turisti na mali indonezijski otok vsakodnevno priletijo z vsega sveta. Ob mojem zadnjem obisku pred tremi leti je bilo letališče majhno, malce zanikrno, a prijazno. Čeprav se je na prvi pogled veliko spremenilo, pa kmalu ugotovim, da so ljudje ostali enako ljubeznivi, v zraku pa je še vedno vonj po kadilih in rumenih plumerijah.

MANKICA KRANJEC, besedilo in fotografije

Pri izhodu me počaka Vajan. Pred sedmimi leti sem bila gostja na njegovi poroki. Ukvarja se z organizacijo prevozov. Zaradi povečanega števila turistov je to na Baliju postala ena najbolj iskanih storitev. V dobri uri skoraj adrenalinske vožnje do Ubuda mi pove, da življenje na otoku zadnja leta teče malce hitreje. »Veliko se gradi, vse več je hotelov, centre za jogo odpirajo na vsakih nekaj sto metrov, tudi ljudje od vsepovsod prihajajo v večjih skupinah. Dela ne zmanjka, toda ves čas moram biti na voljo in pripravljen ustreči željam in gostov. Prav je, da se turizem dobro

razvija, toda skrbi me, da gre vse prehitro. Toliko je novosti, cesta pa vseeno ostaja enako uničena,« se nasmehne in pokaže na velike luknje sredi cestišča. »Oblasti si gradijo in prenavljajo le tiste poti, po katerih se vozi predsednik. Za vse drugo zmanjka denarja. Pa saj drugod po svetu ni zelo drugače, kajne?« malce cinično doda, potem pa skozi okno na glas pozdravi kolege taksiste, ki na visokem pločniku ob cesti čakajo stranke.

Izvoz domače obrti

Ubud, ki je bil nekdanj pomemben zaradi rastišč zdravilnih rastlin in zelišč, zdaj velja za kulturno in du-

hovno srce Balijsa. Tu resda ni peščenih plaž, s katerimi navdušuje zlasti južni in jugozahodni del otoka, toda mesteca s trideset tisoč prebivalci obdajajo neskončne zelene riževe terase v osrčju gora, tropskih gozdov in skritih slapov s kristalno čisto vodo. Središče mesteca se je moderniziralo in maserke vabijo obiskovalce v masažne salone vsakih nekaj metrov. Povsod stojijo bančni avtomati, vrata so odprle menjalnice, restavracije, trgovine in najrazličnejše druge poslovalnice, lično opremljene s tradicionalnimi balijskimi izdelki. Toda le nekaj minut vožnje s kolesom ali mopedom in streljaj od glavnih turističnih točk so vasice, v katerih življenje še vedno teče počasi.

Na prvi pogled

V lepoto otoka in izjemni umetniški in rokodelski talent domačinov se je v petdesetih letih dvajsetega stoletja zaljublil slikar Don Antonio Blanco. Na kosu zemlje vrh hriba v

Ubudu, ki mu ga je podaril tedanji kralj Ubuda, si je umetnik postavil dom in v njem atelje. Očarala ga je znamenita balijska plesalka Ni Ketut Ronji, ki je pozneje postala njegova žena. »Oboževal jo je in upodobil na večini slik. Vsako sliko je opremil s posebnim okvirjem, ki ga je skiciral, nato pa so ga po njegovi zamisli izdelali rokodelci,« mi na kratko zgodbo špansko-ameriškega umetnika, rojenega na Filipinih, razloži Ketut Augustin, ki me popelje po galeriji. »Veliko je potoval po svetu in se srečeval z največjimi umetniki svojega časa. V svojih kolekcijah so imeli Blancove slike igralka Ingrid Bergman, indonezijska predsednika Sukarno in Suharto, kamboški kralj in pop zvezdnik Michael Jackson. Zdaj mu pravijo balijski Dali, postavljajo ga tudi ob bok Picassu. Za svoje delo je prejel številne mednarodne nagrade. Je največji umetnik, ki je kdaj živel na Baliju,« doda. V zahvalo tamkajšnjim prebivalcem je Blanco na velikem vrtu postavil galerijski prostor, ki ga krasi velikanska skulptura, vse svoje življenje pa Ubud hvalil, kamorkoli je potoval. »Moj oče je bil morda res ekscentričen slikar. Vedno je imel nenavadne ideje. Toda tukajšnje domačine je zelo spoštoval. Ni me učil, kako slikati. Umetnost imam preprosto v krvi,« se očeta spominja Marco Blanco, eden od Antonijevih štirih otrok, ki je podedoval žilico za slikanje. Kakor veleva tradicija, je kot najstarejši sin ostal v rodnem kraju in zdaj upravlja muzej, Blanco Renaissance Museum, v katerem je na ogled več kot 300 Blancovih umetnin.

Zdrav duh in telo

Vedno več centrov za jogo in meditacijo v Ubudu in velikih letoviščih na obrobju privablja ljubitelje te vzhodnjaške telesne, duševne in duhovne prakse. Nič ne preseneča, da ravno Ubud slovi po izjemni moči zdravljenja. Tradicionalni zdravniki izvajajo očiščevalne in obnovitvene ceremonije s sveto vodo, osiveli duhovniki, oblečeni v belo, pa so prav posebej spoštovani. Mnogi zahodnjaki se vračajo na ta mirni kraj že več let, nekateri celo več desetletij. »Film *Jej, moli in ljubi* je v Ubud privabil številna samska dekleta. Ženske, ki iščejo duhovnost, si včasih želijo najti tudi ljubezen svojega življenja. Tako nekako, kot jo je našla glavna junakinja filma. Ljubiteljce joga iščejo Ketuta Lijerja, da bi jim napovedal prihodnost,« razkriva Vajaanova žena Indra, ki dela v enem od holističnih centrov. S telesno vadbo je povezana tudi hrana. Indonezijska kuhinja je izvrstna. Prepoznavna je po bogatih začimbah in raznovrstnosti. Osnovno živilo je riž, ki ga pridelujejo na neskončnih riževih poljih in je postal pomembno izvozno blago. Krožnik je vedno poln zelenjave, rib ali mesa.

Animizem in hinduizem

In ne le umetnost. Tudi tradicija je še vedno sestavni del vsakodnevnega življenja na Baliju. Čeprav so večinoma hindujci, se balijski hinduizem razlikuje od tistega iz Indije. Združil se je z animizmom, domačini pa še danes častijo ne le hindujske bogove, temveč tudi animistične duhove in demone. Menda verjamejo, da prvi živijo v gorah in prinašajo lepo prihodnost, medtem ko drugi živijo v morju in nimajo dobrih namenov. Prav zato ima vsaka hiša svoj tempelj ali altar, videti pa jih je mogoče tudi sredi riževih polj, ob cesti in (skoraj povsod) drugod. Na njih vsak dan darujejo bogovom iz zelenih riževih listov spleteno košarico, v katere položijo cvetove, piškote in bonbone, ter molijo in prižigajo kadila. »Tako močno molimo, da nam

Ena od nespremenjenih ceremonij je pogreb, ki je nekaj posebnega.

restavracij, v katerih so stregli pasje meso,« na kratko razloži Dini Prativisari, ki se je v Jave preselila na Bali, da bi kot prostovoljka pomagala pomoči potrebnim živalim. »Vseh 24 ur na dan jim v društvu zagotavljamo pomoč. Oskrbimo jih s hrano, jim damo zavetišče, jih veterinarsko pregledamo, cepimo in pogosto tudi rehabilitiramo. Pod našim okriljem pomagamo psom z ulice, delfinom, kačam aliopicam ...« nadaljuje 32-letnica, ki je svojo službo na radiu pred letom in pol zamenjala za delo z živalimi. Dodaja, da so ji posebno pri srcu psi. »Igram se z njimi. Čeprav so potepuški, me vsak dan pričakajo pred centrom, da jim odprem vrata in jih nahranim. Vzljubili so me,« z nasmeškom pove Dini.

Med peklom in rajem

In čeprav se raj na Zemlji, kakor so Bali poimenovali tuji popotniki, pomešeno razvija in odpira svetu, pa je tradicija v nekaterih porah družbe še vedno močna. V nasprotju z drugimi indonezijskimi otoki tu velja za sramotno, če se ženske ločijo ali ne morejo imeti otrok. Postanejo izobčenke. In Sari Pollen je ena od njih. »Družina se me je odrekla, prijatelji so me zapustili, izgubila sem tudi hčer. Po zakonu mora namreč odraščati v moževi družini. To je bilo zelo hudo obdobje mojega življenja. Padla sem v depresijo, hotela umreti, toda na srečo sem se izvlekla in se nekako znova rodila,« prizna Sari. Svoje življenje je posvetila ženskam, ki so

se znašle v podobnem položaju kot sama pred enajstimi leti. Ustanovila je PKP Women's Centre za pomoč ženskam, ki potrebujejo podporo, vodi pa tudi Sari Hati, šolo za otroke in mladostnike z duševnimi in telesnimi motnjami v razvoju. »Svoje dneve in večere namenjam ljudem, ki me potrebujejo. Ljudi, s katerimi delam, poskušam motivirati. S sodelavci pripravljamo delavnice in dejavnosti, ki ženske spodbudijo k druženju in pridobivanju novega znanja,« pove Sari, ki pozitivno gleda v prihodnost. »Čeprav je težko, saj nimamo dovolj financ, zato sem vesela kakršnekoli pomoči in donacij, ki jo dobimo od ljudi. Veliko je tudi prostovoljcev in to mi daje upanje za naprej.«

Lepe želje in dobra karma so sestavni del verovanja na Balijsu.

Sari Pollen je ločenka in v balijski družbi zato velja za izobčenko. Ustanovila je center za ženske, ki so se znašle v podobnem položaju.

V templjih in na domačih oltarjih vsak dan darujejo bogovom in so jim hvaležni za vse dobro, kar jim prinesejo.

Dini Prativisari kot prostovoljka pomaga v društvu za zaščito živali.

Muzej ekscentričnega Dona Antonia Blanca je že zunaj videti poseben.